OIKEUSMINISTERIÖ

Lainvalmisteluosasto

LAUSUNTO

8.11.2016

Eduskunnan lakivaliokunnalle

KANSALAISALOITE KAA 2/2016 vp avioliiton säilyttämisestä aidosti tasa-arvoisena, miehen ja naisen välisenä liittona ja sukupuolineutraalin avioliittolain kumoamisesta

Eduskunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausunnon otsikossa mainitusta kansalaisaloitteesta KAA 2/2016 vp. Oikeusministeriö toteaa lausuntonaan seuraavan.

1. Yleistä

Oikeusministeriö arvioi lausunnossaan kansalaisaloitteeseen liittyviä oikeudellisia ja lakiteknisiä kysymyksiä. Ministeriö ei ota kantaa siihen, tulisiko aloite hyväksyä vai ei.

2. Kansalaisaloitteen sisällöstä ja sen suhteesta muuhun lainsäädäntöön

Kansalaisaloitteessa ehdotetaan, että avioliittolain muuttamisesta annettu laki 156/2015, jäljempänä *muutoslaki*, kumotaan. Aloitteessa todetaan, että sen tarkoituksena on säilyttää avioliitto vain miehen ja naisen välisenä avioliittona. Aloitteessa tarkoitettu kumoamissäädös ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja joka tapauksessa ennen muutoslain voimaantulopäivää.

Kansalaisaloite pantiin vireille ennen kuin eduskunnalle annettiin hallituksen esitys HE 65/2015 vp, joka sisälsi ehdotukset muutoslain edellyttämiksi seurannaismuutoksiksi. Nämä lait (249-254/2016) hyväksyttiin huhtikuussa 2016 ja ne tulevat voimaan 1.3.2017. Lisäksi eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain ja elatustukilain 6 ja 8 §:n muuttamisesta sekä eräiksi muiksi avioliittolain muutokseen liittyviksi laeiksi (HE 232/2016 vp), jonka käsittelyyn aloitteen hyväksyminen vaikuttaisi.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

3. Lakiteknisiä huomioita

Kansalaisaloitteen tavoite olisi mahdollista toteuttaa säätämällä kumoamissäädös. Kumoamissäädökseen tulisi sisällyttää paitsi muutoslain kumoaminen myös ne muutoslain johdosta vahvistetut liitännäislait, jotka on välttämätöntä kumota muutoslain kumoamisen yhteydessä. Jotta voimassa oleva lainsäädäntö säilyisi selkeänä, kumoamissäädös olisi saatettava voimaan aloitteessa ehdotetun mukaisesti ennen 1 päivää maaliskuuta 2017.

Lait 249 – 252/2016 eli avioliittolakiin, rekisteröidystä parisuhteesta annettuun lakiin, väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettuun lakiin sekä transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annettuun lakiin tehdyt muutokset perustuvat avioliittolain muutokseen 156/2015 ja siis tilanteeseen, jossa samaa sukupuolta olevien henkilöiden välinen avioliitto on mahdollinen. Nämä lait tulisi näin ollen myös kumota, jos laki 156/2015 kumotaan. Sen sijaan laki 253/2016 uskonnonvapauslain 3 §:n muuttamisesta eli säännös lapsen uskonnollisen aseman päättämisestä huoltajien yhteisellä päätöksellä on sisällöltään laajempi ja voisi jäädä voimaan, vaikka muutoslaki kumottaisiin. Samoin laki 254/2016 hedelmöityshoidoista annetun lain 2 §:n muuttamisesta on luonteeltaan lainsäädäntötekninen selvennys, joka voisi jäädä voimaan muista lainsäädäntömuutoksista riippumatta.

4. Muuta

Kansalaisaloitteen perusteluissa todetaan, että muutoslain kumoamisesta ei aiheutuisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Aloitteen mukaan muutoslain kumoaminen merkitsisi päinvastoin sitä, että vältyttäisiin niiltä kustannuksilta, jotka aiheutuisivat muutoslain voimaantulosta.

Tältä osin oikeusministeriö toteaa, että eduskunnan jo hyväksymien lainmuutosten johdosta on jo ryhdytty niiden voimaanpanon edellyttämiin toimiin. Suurin osa muutoslain taloudellisista vaikutuksista liittyy tietoteknisten muutosten tekemiseen, joihin on tullut ryhtyä hyvissä ajoin ennen lain voimaantuloa. Niistä suurimpana ovat väestötietojärjestelmään tehtävät muutokset. Oikeusministeriön saaman tiedon mukaan väestötietojärjestelmän tietotekniset muutokset ovat jo pitkällä ja kustannukset ovat siten jo suurelta osin toteutuneet.

Jo hyväksytyt lainsäädäntömuutokset aiheuttavat järjestelmämuutoksia myös muille tahoille: Verohallinnolle, Kelalle, Keva, maistraateille, evankelis-luterilaiselle kirkolle ja ortodoksiselle kirkolle. Näiden muutosten tämänhetkisestä tilanteesta oikeusministeriöllä ei ole tietoa.